

Nagyvárad Erdély kapuja

Teleki Pál Egyesület tanulmányi útja Nagyváradon a nyugatosok városában

Római katolikus bazilika

Az 1752-1780 között épült római katolikus bazilika a legnagyobb barokk stílusban épült templom Romániában. A tervet 1750-ben a híres osztrák tervező Franz Anton Hillebrant készítette, ám a Giovanni Battista Ricca vezette munkálatok csupán két év múlva 1752-ben kezdődtek el. A bazilika monumentális méretű. A központi hajó hossza 70 m, szélessége 30-40 m. Falait Vaskó-i és Carrara-i márvány borítja. Két oldalsó hajója és két templomtornyja van. Az olasz építész halála a munkálatok leállítását eredményezte. Végül 1762-ben Domenico Luchini vállalta el az építkezés folytatását. E dátum egybeesik a püspöki palota munkálatainak elkezdésével. A legenda szerint Szent László a templomban van eltemetve. Nagy ünnepek alkalmával kikerülés van a Szent László hermájával, amelyik az ereklyét őrzi. Az ereklye Szent

László koponyájának egy darabja. A herma pedig egy hatvan centiméter magas aranyozott ezüst mellszobor, amelyik híven követi Szent László arcvonásait. II. János Pál pápa 1991-ben a templomot bazilikai rangra emelte. A székesegyház előtt látható Szent László lovas szobra. Közel hozzá, látható egy másik kisebb méretű Szent László szobor is. Kőből készült, és csupán 2000-ben a restaurálási munkák befejezése után került a talapzatra. A szobor ugyanis 52 éven át a földben aszfalt-fogságra volt ítélt. A "jóakarók" jól eldugták a világ szeme elől! Ez egyébként Nagyvárad legrégebbi barokk kőszobra. A Püspöki Palota a Kanonok sor és a Bazilika szerves egységet alkotnak.

Barátok temploma

Először 1732-1743 között a ferences rendi szerzetesek építették ide templomot (a barátok templomát) és mellette rendházat. A templomot 1876-ban felújították és Knapp Ferenc tervei alapján felépült a torony is.

1903-1905 között ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján a templom hajóját teljesen átépítették eklektikus stílusban, a meglévő torony mellé építettek még két kisebbet. A régi templomból a kriptá, a hat mellékoltár és a szószék maradt meg. A hajdani rendház jelenleg a katonakórház része, a templom római katolikus.

Pénzügyigazgatóság

A tizenkilencedik század végét a kereskedelmi tevékenység fellendülése jellemezte. Akkor, 1890-ben az ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján épült fel a

Pénzügyigazgatóság palotája. Ma a 2-es számú poliklinikának ad otthont.

Miseri templom vagy Órangyal temploma

E három elnevezés egy piciny XVIII századbeli templomra vonatkozik. Építése 1754 körül kezdődhetett és valószínűleg résztvettek benne a Székesegyházon dolgozó művészek is. Az egyébként erdélyben igen ritka elliptikus kupolaboltjában lévő freskót 1869-ben a

bécsi I.A. Rupp mester készítette. A templom fafaragásai gyönyörűek. A főoltár feletti szoborcsoport a Szentháromságot ábrázolja. Szószékén a négy evangélista jelképe látható.

Az angyalszárnyas ifjú Szt. Mátét, az ökörfej Szt. Lukácsot, az oroslánfej Szt. Márkot, a kitárt szárnyú sas pedig Szt. Jánost jelképezi. A templomban több nagyméretű faszobor is látható. Ezek a bazilika első főoltárán állottak, és akkor kerültek ide, amikor a bazilikában felállították a márvány oltárt.

Apollo palota

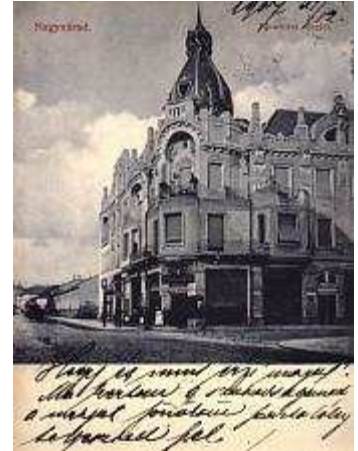
Az Apollo palotát 1912-1914 között építették. A berlini szecesszionista stílusnak köszönhetően egyes díszítő elemei az Empire stílusra emlékeztetnek. Ez az épület ifj. Rimanóczy Kálmán alkotása, aki igen fiatalon távozott az élők sorából. Jelenleg az épület földszintje az Unic üzletnek ad otthont.

Moskovits palota

A Moskovits palotát a Vágó testvérek József és László építették 1905-ben ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján szecessziós stílusban. Jelenleg az épület földszintjén étterem és üzletek kaptak helyet.

Rimanóczy palota

Az 1905-ben épült gótikus, velencei ihletésű monumentális ház ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján készült. Második emeletén egy központi loggia látható, a ház sarkán pedig két erkély.

Stern palota

A palota 1904-1906 között épült, Komor Marcell és Jakab Dezső tervei alapján. A kétemeletes épület sarkán torony, néhány emeleti lakás utcafronti részén pedig szép kovácsoltvas

erkély látható. Az erkélyek falát, a torony, valamint az egész épület eresz alatti részét színes népi motívumok díszítik.

Ady Endre emlékműzeum

A park közepén lévő kicsiny emlékműzeumot 1957-ben létesítették, abban az épületben, amelyikben a múlt századi "Mülleráj" üzemelt. Az épület előtt van Ady mellszobra, ahol

eredetileg Mária mennybemenetele bronzszobor állt, amely jelenleg a Barátok temploma kertjében látható

Orsolya templom és zárda

1765-ben Szenczy István kanonok felépíti az Orsolya rendházat és iskolát. Megindul az elemi oktatás. 1774-re elkészül a templom. 1856-tól tanítóképző létesül. A múlt század végétől, az intézmény polgári leányiskolával bővül. A kommunizmus éveit követően az Orsolya rend visszakapta nagyváradi épületeit. Jelenleg a hajdani zárda helyett az Ady Endre magyar tannyelvű középiskola működik.

Bazár

1899-ben a színházzal egyszerre kezdik meg a Bazár építését id. Rimanóczy Kálmán tervei alapján. Itt működött az első mozik egyike, az Edison színház, amelynek nézőtérén lépcsőzetesen helyezkedtek el a fotelek. Az épületben egy angol büfé is működött. Ma több mint száz év múltával sem változott sokat az épület profilja. Itt kapott helyet több üzlet, vendéglő, a vasúti jegyiroda az Irish Pub, sőt a Republicii utat és a színház terét összekötő átjáróban könyvtárosoké a terep.

Poinar palota

A palotát Sztarill Ferencz építette 1910-1911 között. Kevés díszítőelem jellemzi, de annál érdekesebb az építészeti megoldása. Egy magas földszint tartja azokat a kihajló pilléereket amelyeken a másik két emelet nyugszik. A magasított földszint jelenleg üzleteknek ad otthont.

Színház

A Fellner-Helmer bécsi tervezőintézet tervei alapján, 1899-ben kezdik el a színház építését eklektikus stílusban. A kivitelezők ifj. Rimanóczy Kálmán, Guttman József és Rendes Vilmos rekord idő alatt elkészülnek a munkálatokkal. 1900 október 15-én

nyílt meg a színház, amelyben először amelyben Somogyi Károly társulata lépett fel először. Az a nap más szempontból is különös jelentőséggel bírt, ugyanis akkor és ott gyúltak ki az első elektromos árammal táplált égők Nagyváradon. A Fellner-Helmer zőintézet munkáját dícséri **Europa címűen 50 színház közöttük Európában minden 10 színház a iasi is. Az épület előtt két allegorikus szobor látható.**

Astória szálló

Ismertebb nevén az EMKE szálló. Ez az épület, megőrizte rendeltetését az idők folyamán. Sztarill Ferenc tervei alapján építették fel 1902-ben, szecessziós stílusban, amelyben

gótikus behatások figyelhetők meg. Az igen magas földszinten rendezték be a kávéházat, a híres EMKÉ-t. Az irodalmi kávéház adott helyet a fiatal újságírók és költők összejöveteleinek amelynek vezéralakja Ady Endre volt, akik 1908-ban kinyomtatták A Holnap antológiát. A kávézó falán ma is látható az a tábla, amely Ady Endre itt töltött délutánjainak állít emléket.

A Premontrei rend temploma

A premontrei rend jelenlegi székhelye Rómában van. Nagyváradra 1130-ban érkeztek Prémontréből. A rendhez tartozó szerzetesek fehér öltözetet viselnek. A nagyvárad-i lakosok tiszteletét az általuk vezetett fiú-iskola által elért sikerekkel vívták ki. Szigorú, a gyermekek előmenetelét és jövőjét szem előtt tartva oktatták az igényes családok fiait, akik a nagy hírű iskolát, vagy esetleg a jogi akadémiát is elvégezve neves ügyvédek lettek. A hajdani iskola és akadémia termeiben ma a Mihai Eminescu középiskola diákjai tanulnak. Az iskola épülete mellett van a premontrei rend temploma, amelyet 1740-1760 között építettek pálosok. A két tornyú templom barokk stílusban épült. A rend felszámolását követően (1786) a templomot raktárnak használták. 1808-ban kerül a premontrei rend birtokába.

Városháza

A római katolikus püspökség régi épülete helyére 1902-1903 között ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján és saját útmutatásai nyomán épült fel a plgármesteri hivatal monumentális épülete.

Szent László templom

A templom építése, 1742-ig tartott, a toronyé pedig 1800-ig. Ebben a templomban található Várad legrégebbi fennmaradt oltára 1730-as évekből. Az oltárkép Szent Lászlót ábrázolja,

amint kulcsokat ad át Várad püspökének. A mennyezetén is szent király életéből vett jelenetek láthatók, amint vizet fakaszt a sziklából, és templomot épít Váradon. A freskókat Tury Gyula 1908-ban festette

Fekete Sas Palota

A Fekete sas palota, a hajdani Fekete Sas szállót 1907-1909 között építették, a sas fogadó helyén. Az épületegyüttest három utcára nyíló kijáratát egy üveg-fedelű paszázs köti össze. A Komor

Marcell és Jakab Dezső tervezők által megálmodott palota lett Erdély egyik legszebb szecessziós épülete. A fekete sast ábrázoló színes ólmozott ablaküveg, amely a város szimbóluma lett, a Neumann nagyváradi műhelyben készült.

Görög katolikus püspöki palota

Az újjászületés barokk és rokokó stílusjegyeit ötvöző új görög-katolikus püspöki palotát 1903-ban ifj. Rimanóczy Kálmán tervei alapján építették. 1948-ban elkobozták, és a népi iskolát helyezték el a falai között.

Holdas templom

Az ortodox katedrális ismertebb nevén a Holdas templom Éder Jakab tervei alapján 1784 - 1790 között épült, neoklasszikus stílusjegyeket is hordozó barokk stílusban. A belső festményeket a Teodorovici testvérek: Alexandru és Arsenie valamint Paul Murgu készítették.

Harangtornya 55 méter magas. Az óraszerkezet alatt helyezkedik el egy három méter átmérőjű fele fekete-fele arany színűre festett gömb, amelyet egy szerkezet úgy mozgat, hogy a gömb mindig a valóságos holdképet mutatja. A szerkezetet, amely még ma is mű-

ködik Georg Rueppe készítette 1793-ban!

A vár

Ezen a 150 000 négyzetméteren, 9 évszázadon át egyik itt álló építménynek sem volt nyugodt története. 1241-ben földvár állt ezen a helyen faépítményekkel. 1247-1569 között egy kör alakú kővárról tud a történelem. Mai formáját - ötszögű, a sarkokban bástyákkal, vizesárokkal - 48 évig építették, 1570-1618 között. Olasz építészek keze munkáját dicséri, hiszen jelenleg közép Európa legjobban megőrzött az olasz újjászületés jegyeit magán vislő vára. 1092-1557 között a Római katolikus püspökség fennhatósága alá tartozott, ami alatt jelentős vallási és kulturális központtá nőtte ki magát. A falakon belül könyvtár, csillagvizsgáló, nyomda és iskola is működött. A katolikus templomában és a temetőjében nem kevesebb, mint 7 király talált örök nyugalomra: László király 1095 július 25-én halt meg Zólyomban, testét valamikor később 1130-as évek körül hozták Nagyváradra, II Andrást 1235-ben temették el Nagyváradon, majd később átvitték Egresre, 1131-ben temették el II István királyt, IV László is itt talált örök nyugalomra, miután Keserűben 1290-ben meggyilkolták. Nagyváradon temették el 1319-ben Beatrix királynét is, I Károly második feleségét, Mária királynét 1396-ban, akit férje Zsigmond király 1437-ban követett. E sok királyi hant azt a legendát látszik megerősíteni, hogy a város alapítójának Szent László, hiszen az ő temetését követően igen sok király is itt kívány örök nyugalomra térni. 1557-től hadászati jelentőséggel bírt. Az idők során megtámadták a tatárok (1241), törökök (1474, 1598, 1658, 1660), felkelők (1290, 1514, 1664, 1703-1710), az erdélyi fejedelemségek csapatai (1557, 1603) és az osztrákok (1692). Ám a ma is látható várfalakat mindössze két alkalommal tudta az ellenség bevenni. 1598-ban a törökök 5 héten át ostromolták a vár falait, de nem tudták bevenni. Akkortájt Mihai Viteazul sietett a váradiai segítségére, és a járvány is megtizedelte a török sereget. Ma már a szakemberek a középkori vár restaurálásán dolgoznak.

Az útvonal amit bejártunk

